Бранкица Ђ. Марковић[1]
Институт за српски језик САНУ[2]
Београд

УДК 050 СРПСКИ ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ ЗБОРНИК“1905/2025“
https://doi.org/10.46630/ish.12.2026.15

СТО ДВАДЕСЕТ ГОДИНА ДИЈАЛЕКТОЛОГИЈЕ НА СТРАНИЦАМА *СРПСКОГ ДИЈАЛЕКТОЛОШКОГ ЗБОРНИКА*

Године 2025. године навршило се 120 година од објављивања прве дијалектолошке студије Александра Белића – *Дијалекти источне и јужне Србије* у првом броју часописа *Српски дијалектолошки зборник*, давне 1905. године. Током тог дугог периода објављене су бројне дијалектолошке монографије и речници, студије, као и радови мањег обима. У част овог великог јубилеја у овом раду биће дат осврт на све оно што је објављено на страницама овог угледног часописа од његовог првог броја до данас, и то на основу три критеријума: 1) према типу грађе, 2) према обиму грађе и 3) по дијалектима.

Кључне речи: српски језик, дијалектологија, јубилеј, *Српски дијалектолошки зборник*, преглед.

Увод

Давне 1905. године објављена је прва дијалектолошка студија – *Дијалекти источне и јужне Србије* Александра Белића (Белић 1905) у првом броју часописа *Српски дијалектолошки зборник* (даље СДЗб). Од тада до данас прошло је пуних 120 година. За то време објављивана су капитална дела из области дијалектологије у овом часопису.[3] Стога ће се, а у част овог великог и значајног јубилеја, направити пресек и сагледати шта је све објављено на страницама овог угледног гласила у овом дугом временском периоду, како би се имао увид у то шта је све урађено до сада и у ком правцу треба усмерити будућа дијалектолошка истраживања. Осврт на све досад урађено и објављено у овом часопису биће дат на основу три критеријума:

1. према типу грађе;
2. према обиму грађе;
3. по дијалектима.

[1] brankicama@gmail.com

[2] Овај рад финансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору број 451–03–136/2025–03/200174, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

[3] „Најважнија остварења српских дијалектолога у протеклих сто година обично су објављивана у Српском дијалектолошком зборнику, несумњиво најреномиранијем гласилу тога типа у словенском свету” (Реметић 2007: 189).

КЛАСИФИКАЦИЈА И ПРЕГЛЕД ПРИЛОГА ОБЈАВЉЕНИХ НА СТРАНИЦАМА *СРПСКОГ ДИЈАЛЕКТОЛОШКОГ ЗБОРНИКА* У ПРОТЕКЛИХ 120 ГОДИНА (1905–2025)

1. Класификација прилога према типу грађе

У претходних 120 година на страницама *Српског дијалектолошког зборника* објављен је велики број различитих прилога. Према типу грађе објављивани су: описи дијалеката и описи говора, описи одређених језичких нивоа (акценатског, фонетског, морфолошког, лексичко-семантичког, синтаксичког), речници, упитници, дијалекатска грађа, библиографије, прегледне студије/ прилози и описи језика писаца.

1.1. Описи дијалеката
1.2. Описи говора
1.3. Описи одређених језичких нивоа
1.4. Речници
1.5. Упитници
1.6. Дијалекатска грађа (акцентовани дијалекатски текстови)
1.7. Библиографије
1.8. Прегледне студије/ прилози
1.9. Описи језика писаца

2. Класификација прилога према обиму грађе

Према обиму грађе објављивани су прилози монографског типа, као и прилози мањег обима (студије и радови).

2.1. Монографије[4]
2.2. Прилози мањег обима

3. Класификација прилога по дијалектима

Када је реч о класификацији по дијалектима, у овом дугом временском распону највише су објављивани прилози са терена штокавског наречја, али

[4] „Да би се публикација вредновала као научна монографија, она мора у зависности од категорије [...] имати обим не мањи од 80 страница" (Правилник о стицању истраживачких и научних звања, Прилог 1 „Службени гласник РС", бр. 80/2024 од 4. 10. 2024. године). Сходно томе, као монографија рачунаће се прилози који имају 80 и више страница, док ће сви краћи прилози бити сврстани у оне мањег обима. Ово не важи једино за библиографске публикације, код којих према истом Правилнику монографска библиографска публикација мора имати бар 120 страница, односно један страна = 1.800 словних знакова.

су у ранијем периоду објављивани и прилози са простора чакавског наречја, као и они који припадају албанским дијалектима. Ту су и прилози који припадају западномакедонском дијалекту.

3.1. ШТОКАВСКО НАРЕЧЈЕ

3.2.1. Шумадијско-војвођански дијалекат (Ш-В)
3.2.2. Херцеговачко-крајишки дијалекат (Х-К)
3.2.3. Косовско-ресавски дијалекат (К-Р)
3.2.4. Смедеревско-вршачки дијалекат (С-В)
3.2.5. Зетско-сјенички дијалекат (З-С)
3.2.6. Призренско-тимочка дијалекатска област (П-Т)
3.2.7. Млађи икавски дијалекат

3.2. ЧАКАВСКО НАРЕЧЈЕ

3.2.8. Истарски шток.-чак. икавски
3.2.9. Чакавски икавски

3.3. ЗАПАДНОМАКЕДОНСКИ ДИЈАЛЕКАТ

3.4. АЛБАНСКИ ДИЈАЛЕКТИ

АУТОРИ ПРИЛОГА

Аутори прилога који су објављени на страницама СДЗб-а били су уважени лингвисти, али и аматери, ентузијасти, којима су стручну помоћ пружили лингвисти.

У наставку ће бити дат преглед свих прилога разврстаних на основу прва два наведена критеријума.

1.1. Описи дијалеката

1.1.1. Монографије:

Александар Белић, *Дијалекти источне и јужне Србије*, СДЗб, књ. I, 1905, 715.

Маринко Станојевић, *Северно-тимочки дијалекат*, СДЗб, књ. II, 1911, 360–463.

Александар Белић, *Галички дијалекат*, СДЗб, књ. VII, 1935, 351.

Josip Ribarić, *Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri*, СДЗб, књ. IX, 1940, 1–207.

Лука Вујовић, *Мрковићки дијалекат*, СДЗб, књ. XVIII, 1969, 73–399.

1.1.2. Прилози мањег обима:

Данило Вушовић, *Диалект источне Херцеговине*, СДЗб, књ. III, 1927, 1–70.

Mate Hraste, *Čakavski dijalekt ostrva Brača*, СДЗб, књ. X, 1940, 1–65.

1.2. Описи говора

1.2.1. Монографије:

Миливој Павловић, *Говор Сретечке Жупе*, СДЗб, књ. VIII, 1939, 352.

Бранко Милетић, *Црмнички говор*, СДЗб, књ. IX, 1940, 209–663.

Михаило Стевановић, *Ђаковачки говор*, СДЗб, књ. XI, 1950, 1–152.

Павле Ивић, *О говору Галипољских Срба*, СДЗб, књ. XII, 1957, 519.

Асим Пецо, *Говор источне Херцеговине*, СДЗб, књ. XIV, 1964, 1–200.

Берислав Николић, *Сремски говор*, СДЗб, књ. XIV, 1964, 201–412.

Митар Пешикан, *Староцрногорски, средњокатунски и љешански говори*, СДЗб, књ. XV, 1965, 294.

Данило Барјактаревић, *Новопазарско-сјенички говори*, СДЗб, књ. XVI, 1–177.

Берислав Николић, *Мачвански говор*, СДЗб, књ. XVI, 1966, 179–314.

Душан Јовић, *Трстенички говор*, СДЗб, књ. XVII, 1968, 1–239.

Асим Пецо – Бранислав Милановић, *Ресавски говор*, СДЗб, књ. XVII, 1968, 241–366.

Берислав Николић, *Тршићки говор*, СДЗб, књ. XVII, 1968, 367–473.

Радоје Симић, *Левачки говор*, СДЗб, књ. XIX, 1972, 1–618.

Мирослав Николић, *Говор Горобиља*, СДЗб, књ. XIX, 1972, 619–746.

Милија Станић, *Ускочки говор* I, СДЗб, књ. XX, 1974, 259.

Милорад Дешић, *Западнобосански ијекавски говори*, књ. XXI, 1976, 316.

Милија Станић, *Ускочки говор* II, СДЗб, књ. XXII, 1977, 1–157.

Милосав Тешић, *Говор Љештанског*, СДЗб, књ. XXII, 1977, 159–328.

Драго Ћупић, *Говор Бјелопавлића*, СДЗб, књ. XXIII, 1977, 226.

Милорад Симић, *Говор села Обади у босанском Подрињу*, СДЗб, књ. XXIV, 1978, 1–124.

Недељко Богдановић, *Говори Бучума и Белог Потока*, СДЗб, књ. XXV, 1979, 178.

Љубисав Ћирић, *Говор Лужнице*, СДЗб, књ. XXIX, 1983, 7–190.

Петар Ђукановић, *Говор села Горње Цапарде* (*код Зворника*), СДЗб, књ. XXIX, 1983, 191–294.

Миле Томић, *Говор Свиничана*, СДЗб, књ. XXX, 1984, 7–265.

Слободан Реметић, *Говори централне Шумадије*, СДЗб, књ. XXXI, 555.

Милан Драгичевић, *Говор личких јекаваца*, СДЗб, књ. XXXII, 1986, 7–241.

Недељко Богдановић, *Говор Алексиначког Поморавља*, СДЗб, књ. XXXIII, 1987, 7–302.

Миле Томић, *Говор Радимаца*, СДЗб, књ. XXXIII, 1987, 303–474.

Мирослав Николић, *Говори српјанског Полимља*, СДЗб, књ. XXXVII, 1991, 1–548.

Радосав Ђуровић, *Прелазни говори јужне Босне и високе Херцеговине*, СДЗб, књ. XXXVIII, 1992, 9–378.

Петар Ђукановић, *Говор Драгачева*, СДЗб, књ. XLI, 1995, 1–240.

Zorka Kašić, *Govor Konavala*, СДЗб, књ. XLI, 1995, 241–396.

Вилотије Вукадиновић, *Говор Црне Траве и Власине*, СДЗб, књ. XLII, 1996, 1–317.

Слободан Реметић, *Српски призренски говор* I (*гласови и облици*), СДЗб, књ. XLII, 1996, 319–614.

Пол-Луј Тома, *Говори Ниша и околних села*, СДЗб, књ. XLV, 1998, 473.

Љубисав Ћирић, *Говори Понишавља*, СДЗб, књ. XLVI, 1999, 7–262.

Никола Рамић, *Ливањско-дувањски говорни тип*, СДЗб, књ. XLVI, 1999, 263–426.

Јордана Марковић, *Говор Заплања*, СДЗб, књ. XLVII, 2000, 7–307.

Радивоје Младеновић, *Говор шарпланинске жупе Гора*, СДЗб, књ. XLVIII, 2001, 1–606.

Милета Букумирић, *Говори северне Метохије*, СДЗб, књ. L, 2003, 356.

Рада Стијовић, *Говор Горњих Васојевића*, СДЗб, књ. LIV, 2007, 1–321.

Јасмина Гмитровић, *Говор села Милушница* (*у Сокобањској котлини*), СДЗб, књ. LV, 2008, 323–428.

Момчило Поповић – Драгољуб Петровић, *О говору Спича*: *Грађа*, СДЗб, књ. LVI, 2009, 1–275.

Тања Милосављевић, *Говор села Присјана* (*Горњег и Доњег*), СДЗб, књ. LVI, 2009, 373–558.

Славољуб Марковић, *Говор Ужичке Црне горе*, СДЗб, књ. LVIII, 2011, 337–670.

Славољуб Марковић, *Границе ијекавских говора у западној Србији*, СДЗб, књ. LVIII, 2011, 337–670.

Драгана Радовановић, *Говор Ваљевске Подгорине*, СДЗб, књ. LXI, 2014, 7–366.

Татјана Трајковић, *Говор Прешева*, СДЗб, књ. LXIII, 2016, 277–578.

Радивоје Младеновић, *Говор северношарпланинске жупе Сиринић*, СДЗб, књ. LXIV/1, 2019, 1047.

Слађана Цукут, *Српски говори Шипова*, СДЗб, књ. LXVIII, 2021, 1–158.

Радивоје Младеновић, *Говор села Врбичане крај Призрена*, СДЗб, књ. LXX/1, 2023, 1–368.

Татјана Трајковић, *Говори Косовског Поморавља* (*гласови и облици*), СДЗб, књ. LXXI, 2024, 1–264.

1.2.2. Прилози мањег обима:

Миливој Павловић, *О становништву и говору Јајца и околине*, СДЗб, књ. III, 1927, 95–112.

Милош Московљевић, *Говор острва Корчуле*, СДЗб, књ. XI, 1950, 153–223.

Берислав Николић, *Колубарски говор*, СДЗб, књ. XVIII, 1969, 1–71.

Павле Ивић, *Белешке о биограчићком говору*, СДЗб, књ. XXIV, 125–176.

Драган Павлица, *О говору околине Удбине*, СДЗб, књ. XXX, 1984, 357–424.

Првослав Радић, *Цртице о говору села Мрче у куршумлијском крају*, СДЗб, књ. XXXVI, 1990, 1–74.

1.3. Описи одређених језичких нивоа

1.3.1. Акценатски ниво

1.3.1.1. Монографије:

Михаило Стевановић, *Систем акцентуације у пиперском говору*, СДЗб, књ. X, 1940, 67–184.

Јован Вуковић, *Акценат говора Пиве и Дробњака*, СДЗб, књ. X, 1940, 185–417.

Игрутин Стевовић, *Шумадијски говор у Гружи с особитим осврто м на акценте*, СДЗб, књ. XVIII, 1969, 401–635.

Милија Станић, *Ускочки акценат*, СДЗб, књ. XXVIII, 1982, 63–191.

Љиљана Недељков, *Прозодијске особине говора села Каћа*, СДЗб, књ. XXX, 1984, 267–356.

Милан Драгичевић, *Акценти ријечи у говору Срба Лапачког поља*, СДЗб, књ. LVI, 2009, 277–371.

Алесандра Лончар Раичевић, *Акценатски систем говора Златибора*, СДЗб, књ. LXV/1, 2018, 477–636.

1.3.1.2. Прилози мањег обима:

Милош Московљевић, *Акценти именица и придева у поцерском говору*, СДЗб, књ. II, 1911, 307–369.

Глиша Елезовић, *Извештај са дијалектолошког путовања од Вучитрна до Пећи*, СДЗб, књ. II, 1911, 464–473.

Гојко Ружичић, *Акценатски систем пљеваљског говора*, СДЗб, књ. III, 1927, 113–176.

Радослав Павловић, *Облици деклинације и конјугације у говору подручја Раче Крагујевачке* (*с посебним осврtом на акценат*), СДЗб, књ. XXVIII, 1982, 7–61.

Јелица Јокановић Михајлов, *Природа узлазних акцената у прогресивнијим штокавским говорима*, СДЗб, књ. XXIX, 1983, 295–338.

Миљана Чопа, *Дистрибуција дугоузлазног акцента у говору Ћуприје*, СДЗб, књ. LXIX, 2022, 281–309.

Славољуб Марковић, *О акценту придева у ијекавским говорима западне Србије*, СДЗб, књ. LXIX, 2022, 333–346.

1.3.2. Фонетски ниво

1.3.2.1. Монографије:

Милан Драгичевић, *Рефлекси јата у данашњим личким говорима*, СДЗб, књ. XXVI, 1980, 147–233.

Радосав Ђуровић, *Рефлекси јата у околини Прибоја*, СДЗб, књ. 1980, 235–319.

Слободан Реметић, *О незамењеном јату и икавизмима у говорима северозападне Србије*, СДЗб, књ. XXVII, 1981, 7–105.

Павле Ивић – Жарко Бошњаковић – Гордана Драгин, *Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта*: *УВОД и ФОНЕТИЗАМ*, СДЗб, књ. XL, 1994, 419.

Жарко Бошњаковић, *Фонетске особине говора источне Шумадије*, СДЗб, књ. LV, 2008, 1–321.

Драгомир Козомара, *Фонетске особине говора Бастаса*, СДЗб, књ. LXIX, 2022, 1–102.

Сузана Пешевић Стојановић, *Фонетске особине говора Масловара код Котор Вароши*, СДЗб, књ. LXX/1, 2023, 747–857.

1.3.2.2. Прилози мањег обима:

Gliša Elezović, *Glasovne osobine arbanaškog dijalekta Debra i njegove okoline*, СДЗб, књ. XI, 1950, 225–300.

Марија Шпис, *Фонолошки опис говора Парага*, СДЗб, књ. XXXVII, 1991, 549–620.

Слађана Цукут, *Распрострањеност група* -јт- *и* -јд- *у српским говорима околине Шипова*, СДЗб, књ. LXVII, 2020, 529–536.

1.3.3. Фонетски и морфолошки ниво

1.3.3.1. Монографије

Драгомир Козомара, *Фонетске и морфолошке особине српских посавских говора између Врбаса и Укрине*, СДЗб, књ. LXIII, 2016, 579–733.

1.3.3.2. Прилози мањег обима

Милан Драгичевић, *О говору Срба Бање Врућице* (*фонетске и морфолошке особине*), СДЗб, књ. LIV, 2007, 323–401.

1.3.4. Морфолошки ниво

1.3.4.1. Монографије:

Драган Павлица, *Творба именица у говору Срба југоисточне Лике*, СДЗб, књ. LIII, 2006, 1–187.

Драгана Радовановић, *Морфолошке особености говора средње Колубаре*, СДЗб, књ. LIII, 2006, 189–374.

Жарко Бошњаковић, *Морфолошке особине говора источне Шумадије*, СДЗб, књ. LV, 2012, 1–381.

Бојана Вељовић Поповић, *Морфолошке одлике глаголских облика говора Тутина, Новог Пазара и Сјенице*, СДЗб, књ. LXVIII, 2021, 159–604.

1.3.4.2. Прилози мањег обима

Софија Ракић-Милојковић, *Основе морфолошког система говора Доње Мутнице*, СДЗб, књ. XXXVI, 1990, 75–118.

1.3.5. Лексичко-семантички ниво

1.3.5.1. Монографије:

Тања Милосављевић, *Лексика српског призренског говора*, СДЗб, књ. LXIV, 2017, 1–601.

1.3.5.2. Прилози мањег обима:

Мирјана Илић, *Тле и тело у светлу искуства с бојама у говору старопланинског краја*, СДЗб, књ. LXIII, 2016, 839–855.

Биљана Савић, *Лексика плетарства* (*на основу грађе из Великог Блашка код Бањалуке*), СДЗб, књ. LXIX, 2022, 311–331.

1.3.6. Морфолошки и синтаксички ниво

1.3.6.1. Монографије

Павле Ивић – Жарко Бошњаковић – Гордана Драгин, *Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта*, друга књига: МОРФОЛОГИЈА, СИНТАКСА, ЗАКЉУЧЦИ, ТЕКСТОВИ, СДЗб, књ. XLIII, 1997, 585.

1.3.7. Синтаксички ниво

1.3.7.1. Монографије:

Радоје Симић, *Синтакса левачког говора* I. *Употреба падежних облика*, СДЗб, књ. XXVI, 1980, 1–146.

Марина Јуришић, *Синтакса падежа Горње Пчиње* (*Одредбене функције*), СДЗб, књ. LXI, 2014, 367–534.

Бојана Вељовић Поповић, *Синтакса глаголских облика у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице*, СДЗб, књ. LXV/1, 2018, 1–476.

1.3.7.2. Прилози мањег обима:

Радмила Жугић, *Генитивне предлошко-падежне синтагме просторне и месне семантике у говору јабланичког краја с предлозима*: *ОКО*, *ПОРЕД*/ *СПОРЕД*, *ПОЗА*, *ВИШЕ*/ *ПОВИШЕ*/ *ИЗВИШЕ*, *ВРЗ*, СДЗб, књ. LIV, 2007, 549–568.

1.4. Речници

1.4.1. Општи дијалекатски речници

1.4.1.1. Монографије:

Глиша Елезовић, *Речник косовско-метохиског дијалекта*, св. 1, СДЗб, књ. IV, 1932, 477.

Глиша Елезовић, *Речник косовско-метохиског дијалекта*, св. 2, СДЗб, књ. VI, 1935, 587.

Миодраг Марковић, *Речник народног говора у Црној Реци*, СДЗб, књ. XXXII, 1986, 243–500.

Јакша Динић, *Речник тимочког говора*, СДЗб, књ. XXXIV, 1958, 7–335.

Миле Томић, *Речник радимског говора*, СДЗб, књ. XXXV, 1989, 1–174.

Рада Стијовић, *Из лексике Васојевића*, СДЗб, књ. XXXVI, 1990, 119–380.

Јакша Динић, *Речник тимочког говора* (*други додатак*), СДЗб, књ. XXXVIII, 1992, 379–586.

Миодраг Марковић, *Речник народног говора у Црној Реци*, СДЗб, књ. XXXIX, 1993, 149–398.

Драго Ћупић – Жељко Ћупић, *Речник говора Загарача*, СДЗб, књ. XLIV, 1997, 3–574. + *Ономастика Загарача*, 575–615.

Михаило Бојанић – Растислава Тривунац, *Рјечник дубровачког говора*, СДЗб, књ. XLIX, 2002, 458.

Светозар Гаговић, *Из лекске Пиве* (*село Безује*), СДЗб, књ. LI, 2004, 1–312.

Властимир Јовановић, *Речник села Каменице код Ниша*, СДЗб, књ. LI, 2004, 313–688.

Радмила Жугић, *Речник говора јабланичког краја*, СДЗб, књ. LII, 2005, 470.

Властимир Јовановић, *Додатак* Речнику села Каменице код Ниша, СДЗб, књ. LIV, 2007, 403–520.

Радосав Стојановић, *Црнотравски речник*, СДЗб, књ. LVII, 2010, 1060.

Драгољуб Петровић – Јелена Капустина, *Из лексике Качера*, СДЗб, књ. LVIII, 2011, 1–336.

Драгољуб Петровић – Ивана Ћелић – Јелена Капустина, *Речник Куча*, СДЗб, књ. LX, 2013, 1–461.

Милош Бојиновић, *Рјечник гламочког говора*, СДЗб, књ. LXII, 2015, 1–246.

Сања Зобеница, *Из лексике источне Лике* (*Доњи Лапац и Јошан*), СДЗб, књ. LXIII, 2016, 735–838.

Драгољуб Златковић, *Допуна* Речнику пиротског говора, СДЗб, књ. LXIV, 2017, 603–993.

Милош Бојиновић, *Додатак* Рјечнику гламочког говора, СДЗб, књ. LXV/1, 2018, 915–1059.

Љубисав Ћирић, *Речник говора Лужнице*, СДЗб, књ. LXV/2, 2018, 1166.

Драгољуб Петровић – Јелена Капустина, *Речник Драгачева*, СДЗб, књ. LXVI/2, 2019, 7–635.

Јакша Динић, *Допуне* Тимочком дијалекатском речнику, СДЗб, књ. LXVI/2, 2019, 741–880.

Милош Бојиновић, *Други додатак* Рјечнику гламочког говора, СДЗб, књ. LXVII, 2020, 1–122.

Драгољуб Златковић, *Друга допуна* Речнику пиротског говора, СДЗб, књ. LXVII, 2020, 123–297.

Љубисав Ћирић, *Допуна* Речнику говора Лужнице, СДЗб, књ. LXVIII, 2021, 605–771.

Драгољуб Златковић, *Трећа допуна* Речнику пиротског говора, СДЗб, књ. LXIX, 2022, 103–280.

Недељко Богдановић, *Мали речник села Бучума*, СДЗб, књ. LXX/1, 2023, 369–634.

Драгољуб Петровић – Ивана Ћелић – Јелена Капустина, *Речник Куча*: *допуне*, СДЗб, књ. LXX/1, 2023, 635–746.

Миленко Заилац, *Рјечник говора Срба у селима око Пакраца*, СДЗб, књ. LXXI, 2024, 265–594.

Драгољуб Златковић, *Четврта допуна* Речнику пиротског говора, СДЗб, књ. LXXI, 2024, 595–679.

Тања Милосављевић – Радивоје Младеновић, *Речник призренског говора* (*на грађи „Збирке речи из Призрена Димитрија Чемерикића" и грађи Радивоја Младеновића*). *Први део* (А–М), СДЗб, књ. LXXII, 2025, 1–465.

1.4.1.2. Речнички прилози мањег обима:

Маринко Станојевић, *Прилози речнику тимочког говора*, СДЗб, књ. III, 1927, 177–194.

Јакша Динић, *Додатак* Речнику тимочког говора, СДЗб, књ. XXXVI, 1990, 381–422.

1.4.2. Терминолошки речници

1.4.2.1. Монографије:

Гордана Драгин, *Ратарска и повртарска терминологија Шајкашке*, СДЗб, књ. XXXVII, 1991, 621–708.

Софија Ракић-Милојковић, *Пастирска терминологија Кривовирског Тимока*, СДЗб, књ. XXXIX, 1993, 11–148.

Марија Шпис-Ћулум, *Фитонимија југозападне Бачке*, СДЗб, књ. XLI, 1995, 397–490.

Милета Букумирић, *Терминологија куће и покућства у северној Метохији*, СДЗб, књ. LIII, 2006, 375–548.

Недељко Богдановић, *Земљописна и њој сродна лексика југоисточне Србије*, СДЗб, књ. LV, 2008, 429–518.

Саво Пујић, *Херцеговачка пчеларска лексика* (*на општесловенској осно-*

ви), СДЗб, књ. LX, 2013, 463–801.

Недељко Богдановић, *Антропографски речник југоисточне Србије*, СДЗб, књ. LXIII, 2016, 1–276.

Ана Савић-Грујић, *Антропографска лексика у говорима сврљишког краја – лингвогеографски приступ*, СДЗб, књ. LXIV/2, 2017, 1–307.

Недељко Богдановић, *Пастирски речник југоисточне Србије*, СДЗб, књ. LXVI/2, 2019, 637–739.

Јакша Динић, *Речи и изрази традиционалне исхране становништва књажевачког краја*, СДЗб, књ. LXVII, 2020, 299–412.

1.4.2.2. Речнички прилози мањег обима:

Џевад Јахић, *Ловачка лексика и фразеологија у рогатичком крају*, СДЗб, књ. XXIX, 1983, 339–403.

Жарко Бошњаковић, *Из ратарске терминологије Срема*, СДЗб, књ. XXXVII, 1991, 709–740.

Недељко Богдановић, *Змијски речник југоисточне Србије*, СДЗб, књ. LIV, 2007, 521–547.

Биљана Савић, *Народна медицинска лексика Великог Блашка* (*код Бањалуке*), СДЗб, књ. LXIV, 2017, 995–1066.

Јелена Глишић, *Лексика народне медицине у тимочко-лужничким говорима*, СДЗб, књ. LXIV/2, 2017, 309–370.

Драгана Новаков, *Народни називи јела и пића у говору Томашевца*, СДЗб, књ. LXIX, 2022, 347–374.

1.4.3. Фразеолошки речници

1.4.3.1. Монографије:

Драгољуб Златковић, *Пословице и поређења у пиротском говору*, СДЗб, књ. XXXIV, 1988, 337–683.

Драгољуб Златковић, *Фразеологија страха и наде у пиротском говору*, СДЗб, књ. XXXV, 1989, 175–457.

Драгољуб Златковић, *Фразеологија омаловажавања у пиротском говору*, СДЗб, књ. XXXVI, 1990, 423–740.

1.5. Упитници

Софија Ракић-Милојковић, *Синтаксички упитник за говоре косовско-ресавске и призренско-тимочке дијалекатске зоне*, СДЗб, књ. XLI, 1995, 521–570.

Недељко Богдановић, *Инвентар морфолошке проблематике призренско-тимочких говора*, СДЗб, књ. XLVII, 2000, 309–335.

1.6. Дијалекатска грађа (акцентовани дијалекатски текстови)

1.6.1. Монографије:

Невенка Секулић, *Збирка дијалекатских текстова из Војводине*, СДЗб, књ. XXVII, 1981, 107–306.

Слободан Реметић, *Текстови из говора источнобосанских Ера*, СДЗб, књ. LIX, 2012, 485–639.

1.6.2. Прилози мањег обима:

Слободан Реметић, *Дијалекатски текстови из Жабара код Тополе*, СДЗб, књ. XXXII, 1986, 501–549.

1.7. Библиографије

1.7.1. Монографске библиографске публикације:

Бранкица Марковић, *Ка индексирању дијалекатских текстова публикованих у Републици Србији*, СДЗб, књ. LXVII, 2020, 413–528.

1.7.2. Библиографски прилози мањег обима:

Љиљана Недељков – Бранкица Марковић, *Дијалекатска лексикографија штокавског наречја* (од 1818. до 2014. године) – *Библиографија*, СДЗб, књ. LXII, 2015, 247–326.

Бранкица Марковић, *Сто десет година* Српског дијалектолошког зборника (1905–2015) – *Библиографија*, СДЗб, књ. LXII, 2015, 327–349.

1.8. Прегледне студије/ прилози

1.8.1. Монографије:

Александар Белић, *О дијалекатском материјалу Олафа Броха у књизи Die Dialekte des südlichsten Serbiens*, СДЗб, књ. II, 1911, 1–104.

Бранко Милетић, *Изговор српскохрватских гласова*, СДЗб, књ. V, 1933, 160.

Асим Пецо, *Консонантизам босанскохерцеговачких говора*, СДЗб, књ. XLVIII, 2001, 607–696.

Гордана Штасни – Жарко Бошњаковић, *Персоналне атрибутивне именице мотивисане соматизмима у стандардном српском језику и његовим дијалектима*, СДЗб, књ. LXV/1, 2018, 637–914.

Жарко Бошњаковић – Гордана Штасни, *Турцизми с просторним значењем у контексту балканских језика и њихових дијалеката*, СДЗб, књ. LXX/2, 2023, 482.

1.8.2. Монографске студије:

Бранкица Марковић, *Дијалекатска лексикографија у Црној Гори од Вукова Рјечника* (1852) *до данашњих дана*, СДЗб, књ. LXVIII, 2021, 773–829.

1.8.3. Прилози мањег обима:

Фран Илешић, „*Безјак*" *и* „*безјаци*", СДЗб, књ. III, 1927, 71–93.

Асим Пецо, *Треће лице множине презента глагола типа* носити*,* волети *и* држати *у говорима штокавског наречја*, СДЗб, књ. XLI, 1995, 491–520.

Бранкица Марковић, *Српски дијалектолошки зборник између своја два јубилеја* (1905–2015–2025), СДЗб, књ. LXXII, 2025, 467–499.

1.9. Описи језика писаца

1.9.1.Монографије:

Владан Јовановић, *Гаврило Стефановић Венцловић*, СДЗб, књ. II, 1911, 105–306.

Светозар Марковић, *Језик Ивана Анчића* (*босанског писца XVII века*), СДЗб, књ. XIII, 1958, 147.

Највише има монографских описа говора (укупно 58). Од тога су 52 монографије и 6 прилога мањег обима. Највише описа говора је са терена Х-К дијалекта[5] (18), затим са простора П-Т дијалекатске области (16), са терена З-С дијалекта (7), са терена К-Р дијалекта (6), са терена Ш-В дијалекта (5) и са простора С-В и млађег икавског дијалекта по два.

Нешто мање има дијалекатских речника (укупно 54). Од тога, највише је општих дијалекатских речника (укупно 35, 33 монографије и 2 речничка прилога мањег обима). Терминолошких речника има укупно 16 (10 монографија и 6 речничких прилога мањег обима). Три су фразеолошка речника, и сва три су монографског типа. Дијалекатских речника општег типа има

[5] О класификацији по дијалектима за све прилоге објављене у *Српском дијалектолошком зборнику* в. детаљно у Марковић 2015, 2025.

највише са терена П-Т дијалекатске области (укупно 17), затим са терена Х-К дијалекта (8), са терена К-Р дијалекта (5), са терена З-С дијалекта (4), са терена Ш-В дијалекта (1), док их са терена С-В дијалекта нема ниједан. Терминолошких речника исто има највише са простора П-Т дијалекатске области (7), затим са терена Ш-В дијалекта (4), са терена Х-К дијалекта (3), са терена К-Р дијалекта (2), док их са терена С-В и З-С дијалекта нема. Фразеолошких речника има најмање (укупно три), и сва три су са терена П-Т дијалекатске области.

На трећем месту по бројности су описи одређених језичких нивоа, којих има укупно 39. Највише су описани акценатски (у 14 прилога) и фонетски ниво (у 10 прилога). Морфолошки ниво обрађен је у пет прилога, синтаксички у четири, док је најмање описан лексичко-семантички ниво (у три прилога). У неколико прилога описана су по два нивоа – фонетски и морфолошки (у две монографије) и морфолошки и синтаксички ниво (у једној монографији). Гледано по дијалектима, овде је ситуација следећа: највише прилога је са терена Х-К дијалекта (15), затим са терена Ш-В дијалекта (8), са простора П-Т дијалекатске области и К-Р дијалекта по четири, са терена С-В и З-С дијалекта по три прилога и један прилог који припада албанским дијалектима.

Закључак

У протеклих 120 година у часопису *Српски дијалектолошки зборник* објављено је укупно 177 прилога. Од тога је 137 монографија и 40 прилога мањег обима.

Са простора штокавског наречја објављена су 163 прилога, са простора чакавског наречја три, са терена западномакедонског дијалекта два и један прилог који припада албанским дијалектима.

Највише су испитани П-Т дијалекатска област (укупно 53 прилога), затим Х-К дијалекат (укупно 46 прилога), Ш-В дијалекат (20 прилога), К-Р дијалекат (18 прилога), З-С дијалекат (15 прилога), док су остали дијалекти слабије истражени, што показује број прилога са тих терена – С-В дијалекат (седам прилога), млађи икавски (два прилога), западномакедонски дијалекат (два прилога) и један прилог који припада албанским дијалектима.

Овакав синтетички преглед свих прилога објављених у протеклих 120 година на страницама *Српског дијалектолошког зборника* даје нам јасан увид у то шта је све из области дијалектологије урађено до сада и у ком правцу би требало усмерити будућа дијалектолошка истраживања.

Литература

Белић 1905: А. Белић, Дијалекти источне и јужне Србије. Београд: *Српски дијалектолошки зборник*, књ. I, 715.

Марковић 2015: Б. Марковић, Сто десет година *Српског дијалектолошког зборника*, Београд: *Српски дијалектолошки зборник*, књ. LXVII, 327–349.

Марковић 2025: Б. Марковић, Српски дијалектолошки зборник између своја два јубилеја (1905–2015–2025), Београд: *Српски дијалектолошки зборник*, књ. LXXII, 467–499.

Реметић 2007: С. Реметић, Шездесет година дијалектологије у Институту за српски језик САНУ, У: *Шездесет година Института за српски језик САНУ*: зборник радова I/ ур. Срето Танасић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 179–193.

Brankica Đ. Marković

ONE HUNDRED AND TWENTY YEARS OF DIALECTOLOGY IN THE PAGES OF THE *SERBIAN DIALECTOLOGICAL JOURNAL*

Summary

In 2025, 120 years marked the publications of the first dialectological study by Aleksandar Belić – *Dialects of Estern and Southern Serbia* – in the first issue of the *Serbian Dialectological Journal*, published back in 1905. Over this long period, numerous dialectolological monographs and dictionaries, studies, as well as shorther papers, have beeen published. In honour of this great jubilee, this paper provides an overview of everything that has apperead in the pages of this prestigious journal from its first issue to the present day, based on the three criteria: (1) the type of material, (2) the scope of the material, and (3) the dialects covered.

Key words: Serbian language, dialectology, jubilee, *Serbian Dialectological Journal*, overview.